

ישראל, ארצות־הברית וההסכם עם איראן בסוגיית הגרעין – תובנות ולקחים אפשריים

זכי שלום

חתימת הסכם הגרעין עם איראן מהווה הישג פוליטי משמעותי עבור הנשיא אובמה. עם זאת, הסכם זה מעלה ספקות כבדים באשר למידת הרצינות בדבקותו של הנשיא אובמה במדיניות הקבועה שלו כלפי איראן – מניעה ולא הכלה. ההסכם עשוי גם להטיל ספק בדבר נכונותה של ארצות־הברית להשתמש בכוח צבאי כדי להגן על ישראל מפני האיום האיראני. אי־ודאות זו עלולה להוביל את ההנהגה הישראלית למסקנה שעליה להתמודד בעצמה עם האיום האיראני.

מילות מפתח: הסכם הגרעין, בנימין נתניהו, ברק אובמה, קונגרס

מבוא

בניגוד לתחזיות של רבים, הצליח ממשל אובמה בסופו של דבר למנוע את דחיית הסכם הגרעין עם איראן על ידי הקונגרס בקלות יחסית, ומבלי שנאלץ להטיל וטו.¹ מתנגדי ההסכם לא הצליחו ליצור סחף שלילי בדעת הקהל כלפי ההסכם. מעבר להשתכנועותם של אישים רבים שאכן מדובר בהסכם טוב, המשרת את האינטרסים הלאומיים של ארצות־הברית, תרמו להעצמת התמיכה בו, בין השאר, הגורמים העיקריים הבאים:

האחד – למבקרי ההסכם לא הייתה תשובה ממשית לטיעון של ראשי הממשל, ובעיקר הנשיא אובמה ומזכיר המדינה קרי, כי במציאות הנוכחית אין למעשה לאף גורם חלופה ממשית אחרת להסכם. איש לא יכול היה לדחות את הטענה, הנכונה עובדתית, שגם קודם להסכם הצליחה איראן לקדם באופן משמעותי את פרויקט הגרעין שלה, מבלי שניתן היה לעצור אותה.

פרופ' זכי שלום הוא חוקר בכיר במכון למחקרי ביטחון לאומי

השני – איומיו של הנשיא כי היעדר הסכם יביא להידרדרות ואולי אף לעימות צבאי הרתיעו רבים בארצות-הברית מפני דחיית בקשתו של הנשיא. הטראומה הקשה בעקבות המעורבות הצבאית האמריקאית באפגניסטן ובעיראק יצרה, מן הסתם, רתיעה מפני הידרדרות למצב שיחייב מעורבות צבאית אמריקאית במזרח התיכון.

השלישי – העובדה שהנשיא אובמה, הנמצא כבר בשלהי כהונתו, התייצב באופן נחרץ מאחורי ההסכם, שאותו הגדיר כגולת הכותרת של פעילותו המדינית, הקשתה על רבים לצאת נגדו, מתוך חשש שהדבר יתפרש כפגיעה במוסד הנשיאות. לבסוף – הבהרות הממשל שבכל מקרה – גם אם ידחה ההסכם על ידי הקונגרס – ילכו מדינות אירופה, רוסיה וסין בדרכן, שתכלול הסרה הדרגתית של הסנקציות, תרמו אף הן להעצמת התמיכה בהסכם. ארצות-הברית, הזהירו ראשי הממשל, תמצא עצמה מבודדת בזירה הבינלאומית.

ההסכם בין המעצמות לבין איראן (Joint Comprehensive Plan of Action) יוצר מציאות חדשה במעמדה של איראן בזירה הבינלאומית וביחסיה עם ארצות-הברית. קרוב לוודאי שיהיו לו גם השלכות על יחסי ישראל עם ארצות-הברית. במסגרת מאמר זה ננסה לבחון, בזהירות המתבקשת, משמעויות אפשריות של ההסכם במישורים מגוונים.

נטישת מדיניות המניעה ואימוץ מדיניות הכלה

לאורך כל השנים מאז שנבחר הנשיא אובמה הוא הדגיש, בניסוחים שונים, כי הוא נחוש בדעתו למנוע מאיראן השגת יכולת גרעינית. הנשיא הדגיש, עם זאת, כי הוא ינסה להשיג יעד זה בראש ובראשונה באמצעים דיפלומטיים-מדיניים. רק אם מאמצים אלה יכשלו, הוא ישקול שימוש באופציה הצבאית. כדי לתת יתר תוקף לדבריו, הנשיא הנחה את הפנטגון כבר בראשית כהונתו לעשות את כל ההכנות לשימוש בכוח, אם יהיה צורך בכך. במקביל הוא פעל להעצמת הנוכחות הצבאית של ארצות-הברית במפרץ, כולל ליווי של נוסאות מטוסים. כמו כן, הוא הנחה את גורמי הביטחון להפגין נכונות לסייע לישראל בתחום הרכש והמודיעין.² גם לאחר חתימת ההסכם עם איראן, הוא שב והדגיש כי אם לא יפסיקו האיראנים את פיתוח היכולת הגרעינית למטרות צבאיות, אזי כל האופציות, כולל האופציה הצבאית, "מונחות על השולחן".³

התנהלותו של הנשיא אובמה בסוגיה האיראנית מצביעה בעליל על נטייה, בשלב מוקדם יחסית, לכיוון של הכלה ולא של מניעה.

בפועל, התנהלותו של הנשיא אובמה בסוגיה האיראנית עד כה מצביעה בעליל על נטייה, בשלב מוקדם יחסית, לכיוון של הכלה ולא של מניעה. הסנטור לשעבר ג'ו ליברמן מדגיש את העובדה שהממשל התנגד באופן נחרץ במשך שנים

ליוזמות הקונגרס להטיל סנקציות על איראן: "הם טענו שהסנקציות יבודדו את ארצות-הברית ויגרמו לניכור שלנו מול בעלות-הברית שלנו".⁴ אלן דרשוויץ, שתמך במועמדותו של אובמה לנשיאות, טוען בהתייחסו להסכם עם איראן, שהעובדות תומכות בהנחה שהנשיא החליט לממש מדיניות שהוא דבק בה תמיד. לפיכך, הוא נהג במידה פחותה של גילוי לב כלפי אלה שלהם אמר כי האופציה הצבאית מונחת על השולחן, וכי לעולם לא יורשה לאיראן להגיע ליכולת גרעינית.⁵

במאמר מקיף שפרסם דניס רוס הוא מציין כי כבר בתחילת כהונתו של הנשיא אובמה התגלעה מחלוקת קשה בסוגיית המדיניות כלפי איראן. שר ההגנה, רוברט גייטס, וראש המטות המשולבים, מייק מולן (Mike Mullen) לא תמכו באופציה של הפעלת כוח צבאי נגד איראן, גם אם יתברר שהמאמצים הדיפלומטיים והסנקציות אינם מביאים להפסקת חתירתה של איראן לנשק גרעיני (they were not in favor of the use of force if all other means failed to stop the Iranian nuclear weapon pursuit).⁶

רוס מוסיף כי שניהם הדגישו את המחיר הכבד (terrible cost) שיהיה כרוך בהפעלת כוח צבאי נגד איראן. הנשיא, קובע רוס, שמר על שתיקה (kept his counsel to himself). לקראת ביקור סגן הנשיא ביידן בישראל במארכס 2010 ביקש הנשיא כי ביידן יעשה מאמץ לשכנע את הציבור בישראל בדבר נחישות הממשל למנוע מאיראן השגת יכולת גרעינית. הנשיא הציע ניסוח מעורפל-משהו, המסתפק בקביעה שהשגת יכולת גרעינית על ידי איראן אינה מקובלת על הממשל (unacceptable). רק לאחר שהובהר לו כי זהו ניסוח פושר מדי, ניאות הנשיא לקבל נוסח חד-משמעי יותר, שלפיו: "ארצות הברית נחושה למנוע..." (determined to prevent).⁷

מתברר, אפוא, ששני האישים הבכירים ביותר המופקדים על הנעת מהלך צבאי נגד איראן – מזכיר ההגנה גייטס, שכיהן בתפקיד עד ה־1 ביולי 2011, והרמטכ"ל מולן, ששימש בתפקיד עד ה־30 בספטמבר 2011 – התנגדו לכך. למעשה, הם תמכו במדיניות של הכלה. גם מזכיר ההגנה שהחליף את גייטס, ליאון פאנטה, הביע ספקות בדבר יעילותה של האופציה הצבאית. בכנס סבן שהתקיים בדצמבר 2011 הוא הדגיש שבמקרה הטוב ביותר תשיג האופציה הצבאית דחייה של שנה או אולי שנתיים בפעילות הגרעין של איראן.⁸

חשוב להדגיש כי באופן רשמי יכול הנשיא להחליט

על פעולה צבאית בניגוד לדעתם. עם זאת, ניתן להניח ברמה גבוהה של ודאות כי שום נשיא אמריקאי, בוודאי לא נשיא המסתייג במפורש מהפעלת כוח צבאי כמו הנשיא אובמה, לא יעז ליזום מתקפה צבאית כה מורכבת ורבת-סכנות בנסיבות

לפחות עד שלהי 2011, כאשר הנשיא אובמה הכריז שכל האופציות "מונחות על השולחן", כולל האופציה הצבאית, הוא ידע שהסיכויים למימושה בפועל של האופציה הצבאית נמוכים מאוד

כאלה. משמע, לפחות עד שלהי 2011, כאשר הנשיא אובמה הכריז שכל האופציות "מונחות על השולחן", כולל האופציה הצבאית, הוא ידע שהסיכויים למימושה בפועל של האופציה הצבאית נמוכים מאוד.

קרוב לוודאי שעל רקע זה ביקש הנשיא אובמה להאיץ את האופציה המדינית-דיפלומטית. כבר בדצמבר 2011, כותב העיתונאי דיוויד איגנשיוס, שיגר הנשיא אובמה את ג'ון קרי (אז עדיין סנטור) לעומאן, כדי להציע לה להוביל מהלך של תיווך שיוביל למשא-ומתן בין ארצות-הברית לאיראן.

בתום שיחותיו העלה קרי לראשונה את ההצעה של מחווה משמעותית מצד הממשל כלפי איראן – הסכמה שאיראן תורשה לשמור על חלק מיכולת ההעשרה שלה (keep some of its enrichment capability), אם יתגבש הסכם כולל. על בסיס זה, כך ניתן להניח, ניהלו אנשי ממשל בכירים (ג'ייקוב סליבן וויליאם ברנס) מגעים חשאיים עם איראן במהלך 2012. פריצת הדרך, כותב איגנשיוס, הייתה במחצית 2013, עם היבחרו של רוחאני לנשיא. הנשיא אובמה שיגר אליו מסר אישי והצעה לקיים משא-ומתן. רוחאני ענה בחיוב וכך החלו מגעים חשאיים בין שתי המדינות, כל זאת, קרוב לוודאי, על בסיס הבנה שההסכם יאפשר לאיראן יכולת העשרה כלשהי. איגנשיוס אינו מציין את היקף ההעשרה, אך ניתן להניח שמדובר ברמה שתותיר בידי איראן אופציה לגרעין צבאי.⁹ אם זו אכן תמונת המצב, הרי היא אינה תואמת את הצהרות הנשיא על כך שההסכם עם איראן נועד לאפשר לה פעילות גרעין לצורכי שלום בלבד.¹⁰

באותו פרק זמן ממש חידד הנשיא את המסר שלו לאיראן בניסוח ישיר וחד-משמעי: בראיון למקורבו, העיתונאי ג'ף גולדברג ב-2 במארס 2012, הדגיש הנשיא: א. איראן גרעינית מהווה איום יסודי (profound) על הביטחון הלאומי של ארצות-הברית, גם ללא קשר לאיום המוצהר של איראן על ישראל. ב. לפיכך, זהו אינטרס לאומי ביטחוני מובהק של ארצות-הברית למנוע את התגרענותה של איראן. ג. מזרח תיכון גרעיני מהווה סכנה לעולם כולו. ד. תקיפה ישראלית באיראן תסייע לאיראן להציג עצמה כקורבן, ועלולה להוציא אותה מן הבדידות שבה היא נתונה כיום. ה. ניתן להבין את חששותיה של ישראל מאיראן, אך חששות אלה אינם יכולים לשמש בסיס יחיד לפעולה. ו. ממשלת ישראל יודעת היטב שכנשיא ארצות-הברית, הוא אינו מרמה.¹¹

יומיים לאחר מכן נשא הנשיא נאום בוועידת איפ"ק. בנאומו הוא חזר על אותן נקודות, אף ביתר תוקף. הוא הדגיש כי איראן גרעינית היא התפתחות מנוגדת לאינטרס הלאומי של ישראל וארצות-הברית כאחת, וכי ארצות-הברית תשתמש בכל האמצעים העומדים לרשותה כדי למנוע מאיראן להיות מדינת גרעין.¹² דניס רוס מציין שני מניעים בסיסיים להסברת התבטאויות אלה של הנשיא: האחד – הצורך לחזק את מעמדו בקהילה היהודית בארצות-הברית לקראת הבחירות

שעמדו בפתח. השני – למנוע תקיפה ישראלית באיראן באותו פרק זמן. זאת, על רקע הבהרות של שר הביטחון אהוד ברק כי איראן הולכת ומתקרבת ל"איזור של חסינות" (zone of immunity), שיקשה על ישראל לפעול נגדה.¹³ המסקנה המשתמעת גם כאן היא שאיומיו של הנשיא להפעיל את העוצמה הצבאית של ארצות־הברית נגד איראן לא ביטאו בהכרח כוונה של ממש לממש אופציה זו, באותה נקודת זמן. רוס מדגיש שזו הייתה גם התרשמותו של ראש הממשלה נתניהו, בעקבות שיחה עם הנשיא אובמה ב־8 בנובמבר 2013. נתניהו הבהיר לרוס כי המסר שהעביר אליו הנשיא היה שהמצב הפנימי והאווירה הקיימת בארצות־הברית אינם מאפשרים שימוש בכוח מול איראן (politics ruled out the use of force). רוס ניסה לשכנע את ראש הממשלה שזו אינה גישת הנשיא, אולם נתניהו נותר איתן בדעתו כי המסר של הנשיא היה שהמציאות הפוליטית בארצות־הברית אינה מותרת לנשיא ברירה, אלא להגיע להסכם עם איראן.¹⁴ our domestic reality left him little choice but to do a deal. ראוי לציין כי בראיון מקיף לכתב־העת *Foreign Policy* קבע מזכיר ההגנה בממשל אובמה, צ'אק הגל, ששימש בתפקיד בין 26 בפברואר 2013 עד 24 בנובמבר 2014 ותמך, ככל הידוע, בגישתו המסויגת של הנשיא אובמה כלפי הפעלת כוח צבאי, כי מדיניות הנשיא אובמה כלפי איראן הייתה מדיניות של הכלה. המראיין סבר שהוא פשוט טעה בלשונו at one point Hagel misstated the president's policy on Iran, saying the aim was to "contain" Tehran.¹⁵ – האומנם?

זמן קצר לאחר השגת ההסדר הדגיש הנשיא בנאומו כי הוא מודע היטב לכך שההסכם אינו מבטל את החששות הכבדים של ארצות־הברית ומדינות האזור, ובראשן ישראל, ערב־הסעודית ומדינות המפרץ, מפני איראן וכוונותיה.¹⁶ כדי להתמודד עם האיום האיראני מציעה ארצות־הברית לבעלות־בריתה באזור חבילת סיוע מרשימה, בעיקר במישור הצבאי.¹⁷ העובדה שמיד לאחר השגת ההסכם, כותב השגריר ג'ון בולטון, שיגר הנשיא למזרח התיכון את מזכיר ההגנה אשטון קרטר, במגמה לסכם עסקאות

נשק עם מדינות האזור המקורבות לארצות־הברית, ובראשן ערב־הסעודית, ישראל ומדינות המפרץ, היא הביטוי הבולט לכך שהוא מאמץ מדיניות של הכלה ולא של מניעה מול איראן.¹⁸

הדרת האופציה הצבאית

המסקנה המתבקשת מדיון זה היא כי מדיניות הנשיא אובמה כלפי איראן ופעילות הגרעין שלה, במרבית שלבי כהונתו, מבטאת מגמה מובהקת של הכלה ולא של מניעה. במבט רחב ניתן לקבוע כי עמדה זו של ממשל אובמה מהווה ביטוי

מדיניות הנשיא אובמה כלפי איראן ופעילות הגרעין שלה, במרבית שלבי כהונתו, מבטאת מגמה מובהקת של הכלה ולא של מניעה

לתפיסת עולם רחבת-היקף ביחס למקומו של הממד הצבאי במדיניות החוץ של ארצות-הברית. בנאום שנשא הנשיא אובמה במכללה הצבאית בווסט פוינט ב־28 במאי 2014 הוא הבהיר את עמדתו בסוגיית הפעלת הכוח הצבאי, והדבר זכה אחר כך לתואר "דוקטרינת אובמה". מאז מלחמת העולם השנייה, קבע הנשיא, הפעילה ארצות-הברית את כוחה הצבאי בצורה בלתי-מבוקרת, לעתים קרובות, ומבלי לבחון לעומק אם הדבר מקדם את האינטרסים הלאומיים שלה. התוצאה הייתה שארצות-הברית גלשה לעתים קרובות מדי לעימותים צבאיים שהיו כרוכים בעלויות גבוהות מאוד בנפש וברכוש, אך לא קידמו בשום צורה את האינטרסים הלאומיים של ארצות-הברית.¹⁹

הממשל בראשותו, הדגיש הנשיא אובמה, לא יאמץ גישה זו. מנקודת ראותו, כך משתמע מדבריו, הפעלת הכוח הצבאי של ארצות-הברית תיעשה אך ורק כאשר ייווצר איום מיידי על ארצות-הברית עצמה, או על אינטרס לאומי ראשון במעלה שלה. להערכתו, איום הגרעין של איראן אינו נתפס על ידי ממשל אובמה כאיום המשותף למסגרת זו. איראן מאיימת בעיקר על בעלות-בריתה של ארצות-הברית – ישראל, ערב-הסעודית ומדינות המפרץ, ובמידה מסוימת גם על מצרים. אולם איראן, בהווה ובעתיד הנראה לעין, אינה מסכנת את ארצות-הברית עצמה. המסקנה המשתמעת היא כי לדעת הממשל, העובדה שיש בידי ארצות-הברית יכולת לפגוע קשות באיראן אינה מחייבת אותה לעשות שימוש ביכולת זו. בלשונו של הנשיא אובמה: "העובדה שיש לארצות-הברית את הפטיש הטוב בעולם, אינה אומרת שהיא צריכה לראות בכל בעיה מסמך".²⁰

בנאומו בוועידת איפ"ק ב־2 במארס 2015 הבהיר נתניהו כי הוא מודע היטב לתפיסת עולם זו של הממשל. בין ישראל וארצות-הברית, הוא הדגיש, קיימים הבדלים בסיסיים המובילים בהכרח לראייה שונה של חומרת הסיכון האיראני, וממילא – למידת הנכונות של ארצות-הברית לפעולה צבאית נגד איראן: "ארצות-הברית", קבע נתניהו, "היא מדינה גדולה, אחת הגדולות ביותר. ישראל היא מדינה קטנה, אחת הקטנות ביותר. אמריקה ממוקמת באחת השכונות הבטוחות ביותר בעולם. ישראל ממוקמת באחת השכונות המסוכנות ביותר בעולם. אמריקה היא המעצמה החזקה ביותר בעולם. ישראל היא חזקה, אולם פגיעה הרבה יותר. מנהיגים אמריקאים דואגים לביטחון מדינתם. מנהיגים ישראלים דואגים לעצם קיומה של

הנשיא לא הסכים להיענות לתביעה שהוצגה בפניו – להפגין מחויבות חד-משמעית להפעיל את האופציה הצבאית כלפי איראן, אם יתברר באורח ודאי שאיראן חותרת להשגת יכולת גרעינית

מדינתם. אני חושב שזו תמצית ההבדל".²¹

הדרת האופציה הצבאית כלפי איראן בלטה ביתר תוקף לאחר השגת ההסדר עם איראן. אף על פי שהנשיא השקיע מאמצים רבים בגיוס תמיכה של אנשי

קונגרס בהסכם, הוא לא הסכים להיענות לתביעה שהוצגה בפניו – להפגין מחויבות חד־משמעית להפעיל את האופציה הצבאית כלפי איראן, אם יתברר באורח ודאי (clear and verifiable) שאיראן חותרת להשגת יכולת גרעינית: "ההיבט הבולט במכתבי התשובה של הנשיא לחברי הקונגרס", כותב רוברט סטלוף, "הוא היעדר נכונות למתן התחייבויות מעבר לנוסח שנכלל בהסכם". הנשיא הסתפק בקביעה השגרתית שלפיה אם איראן תפרוץ לעבר השגת יכולת גרעינית, אזי "כל האופציות העומדות לרשות ארצות־הברית, כולל האופציה הצבאית, תהיינה אפשריות במסגרת הזמן של ההסדר ואחריה".²²

הנשיא, אומר סטלוף, אינו מוכן להתחייב להפעלת כוח צבאי, אפילו כאשר ברור שאיראן שועטת להשגת יכולת גרעינית. ואם במצב כזה הוא אינו מוכן להתחייב, מתי הוא אכן יהיה מוכן? יתר על כן, אומר סטלוף, מאז חתימת ההסכם הפרה איראן החלטות של האו"ם בשני היבטים לפחות: ירי טיל בליסטי והצבת כוחות איראניים בסוריה. פעולות אלה לא עוררו כל דיון בוועידה לגבי נקיטת צעדי תגובה נגד איראן.²³

להערכתו, תפיסת עולם זו היא שהובילה את ממשל הנשיא אובמה לדבוק בהערכה כי בפועל אין אופציה של ממש להביא להפסקת פעילות הגרעין של איראן, אלא בדרך של הסכם מדיני. הסנקציות, כך טען הנשיא, הובילו את איראן לשולחן המשא־ומתן, אך הן לא הובילו ולא יובילו אותה להפסיק את פעילות הגרעין. לדעת הנשיא, תקיפה אווירית של מתקני הגרעין של איראן תוכל להביא לכל היותר לדחייה של שנתיים־שלוש בקידום פרויקט הגרעין של איראן. להערכתו, אין שום ודאות בכך שלאחר התקיפה תחליט ההנהגה האיראנית לסגת מפרויקט הגרעין. נהפוך הוא, רבים הסיכויים כי איראן תחליט להאיץ את הפרויקט.²⁴ להערכתו, תפיסת עולם זו היא שהובילה את ממשל אובמה בהכרח "להינעל" על המתווה המדיני־דיפלומטי כאופציה כמעט יחידה להסדרת פעילות הגרעין של

איראן. מעבר לכך, הממשל טרח להפגין לכל אורך המשא־ומתן כי מדובר בדיאלוג הנערך באווירה ידידותית: "לשני הצדדים", אמר מזכיר המדינה קרי, "הייתה יכולת להפגין כבוד לצד השני, גם בעתות של מחלוקות קשות ביניהם במהלך השיחות. בסופה של כל פגישה חייכנו וצחקנו, והיינו משוכנעים שנחזור וניפגש שוב ונמשיך בתהליך".²⁵ בנסיבות אלה, אין תמה בכך שאיראן זכתה לכל אורך המשא־ומתן למעמד של פרטנר לגיטימי, המציג דרישות

חד־משמעיות בפני ארצות־הברית בתמורה לכל ויתור שהיא תהיה מוכנה לעשות בהקשר לפעילות הגרעין שלה.²⁶

הסנקציות, כך טען הנשיא, הובילו את איראן לשולחן המשא־ומתן, אך הן לא הובילו ולא יובילו אותה להפסיק את פעילות הגרעין

סיכום

הסכם הגרעין עם איראן ואישורו בפועל בקונגרס מסמל הישג מדיני ודיפלומטי מרשים של ממשל אובמה. פרשן ה'ושינגטון פוסט', דיוויד איגנשיוס הגדיר את עצם ההגעה להסכם ואישורו בקונגרס כ"ניצחון אדיר" (enormous victory) של הנשיא. לדעתו, זהו ההישג האסטרטגי החשוב ביותר של הנשיא אובמה בכל תקופת כהונתו כנשיא.²⁷ גם פרשן ביקורתי כלפי ההסכם כמו רוברט סטלוף החמיא לנשיא על התנהלותו מול הקונגרס (You were masterful)²⁸

הממשל הצליח להביא את קבוצת המדינות שניהלה את המשא-ומתן עם איראן (P5+1) להתעלם במשך זמן רב ממחלוקות עמוקות בין חבריה, ובעיקר בין ארצות-הברית ורוסיה, בסוגיות בינלאומיות מגוונות, ולמקד את כל מעייניהן בסוגיה האיראנית. הצלחת מודל פעולה זה עשויה להביא את הממשל להערכה שניתן יהיה להפעילו גם במוקדי עימות אחרים, למשל בהקשר הישראלי-פלסטיני. ההסכם עם איראן נותן ביטוי להלכי רוח ותפיסות עולם עמוקות ורחבות-היקף בסוגיות מעמדה ואופן תפקודה של ארצות-הברית בתקופת הזמן הנוכחית. במרכז עומדת ההכרה כי הפעלת כוחות צבא אמריקאיים במסגרת של לחימה ממושכת תיעשה אך ורק במקרים שבהם ייווצר איום מידי וממשי על ארצות-הברית, או על אינטרסים חיוניים ביותר שלה. האיום הכרוך בהתגרענותה של איראן אינו נתפס ככזה, מנקודת מבטו של ממשל אובמה.

ישראל תצטרך להביא בחשבון מציאות זו. משמעותה היא שגם אם יתברר שאיראן מפרה את הסכם הגרעין ופועלת, בניגוד להסכם, להשגת יכולת גרעינית, אין שום ודאות בכך שארצות-הברית תהיה מוכנה לפעולה צבאית נגד איראן כדי לסכל מגמה זו. בנסיבות הקיימות צריכה ישראל להביא בחשבון שהעול הכבד הכרוך במניעת התגרענותה של איראן ייפול עליה בלבד.

הערות

- 1 גם סנטור ותיק ומנוסה כמו ג'ון מקיין העריך במחצית אוגוסט 2015, כי 60 סנטורים יצביעו נגד ההסכמים, ובכך תידחה בקשת הנשיא לאישורו.
Kristina Wong, "McCain: Senate will reject Obama's Iran deal," *The Hill*, August 11 2015, <http://thehill.com/policy/defense/250807-mccain-senate-will-pass-disapproval-measure-on-iran-deal>
- 2 Dennis Ross, "How Obama Got to 'Yes' on Iran: The Inside Story," *Politico Magazine*, October 8, 2015, <http://www.politico.com/magazine/story/2015/10/iran-deal-susan-rice-israel-213227>
- 3 The White House, Remarks by the President on the Iran Nuclear Deal, American University, Washington, D.C. August 5, 2015, <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2015/08/05/remarks-president-iran-nuclear-deal>

- Joseph I. Lieberman, "Congress should step up to block the terrible Iran agreement," 4
Washington Post, August 14, 2015,
https://www.washingtonpost.com/opinions/congress-should-step-up-to-block-the-terrible-iran-agreement/2015/08/14/57629e4c-41ce-11e5-8e7d-9c033e6745d8_story.html
- Paul Miller, "Dershowitz: Obama Is an Abject Failure - by His Own Standards," 5
Observer News, May 8, 2015,
<http://observer.com/2015/08/dershowitz-obama-is-an-abject-failure-by-his-own-standards/>
- "Dennis Ross, 'How Obama Got to 'Yes' on Iran 6
שם. 7
- "The indication is that at best it might postpone it maybe one, possibly two years." 8
Remarks by Secretary of Defense Leon E. Panetta at the Saban Center with Q and A,
CIE, (December 2, 2011),
<http://archive.defense.gov/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=4937>.
- . David Ignatius, "How the Iran deal became the most strategic success of Obama's 9
presidency," *The Washington Post*, September 15, 2015,
https://www.washingtonpost.com/opinions/the-obama-bet-that-paid-off/2015/09/15/e46b80f6-5be6-11e5-8e9e-dce8a2a2a679_story.html
- Obama at Saban Forum, U.S. President spoke to Haim Saban at the annual Saban 10
Forum at Washington, D.C. *Haaretz*, December 7, 2013,
<http://www.haaretz.com/israel-news/1.562259>
- Jeffrey Goldberg, "Obama to Iran and Israel: 'As President of the United States, I 11
Don't Bluff'," *The Atlantic*, March 2, 2012,
<http://www.theatlantic.com/international/archive/2012/03/obama-to-iran-and-israel-as-president-of-the-united-states-i-dont-bluff/253875/>
- Remarks by the President at AIPAC Policy Conference, March 4, 2012, 12
<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2012/03/04/remarks-president-aipac-policy-conference-0>
- Dennis Ross, How Obama Got to 'Yes' on Iran 13
שם. 14
- "Hagel: The White House Tried to 'Destroy' Me," *Foreign Policy*, December 20, 2015, 15
<http://foreignpolicy.com/2015/12/18/hagel-the-white-house-tried-to-destroy-me/>
- Statement by the President on Iran, July 14, 2015, The White House, Office of the 16
Press Secretary,
<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2015/07/14/statement-president-iran>
- "Ash Carter visits Israel in attempt to ease concerns over Iran deal," *The Guardian*, 17
July 20, 2015, <http://www.theguardian.com/world/2015/jul/20/ash-carter-israel-iran-deal>
- John R. Bolton, "Facing Reality on Iran, The Vienna deal sets up a choice of bad and 18
worse," *National Review*, August 24, 2015.
- Remarks by the President at the United States Military Academy Commencement 19
Ceremony, West Point, May 28, 2014, <https://www.whitehouse.gov/the-press->

- p>office/2014/05/28/remarks-president-united-states-military-academy-commencement-ceremony
-
- 20 שם.
-
- 21 “Full Text of PM Netanyahu’s Speech to AIPAC,”
- Jerusalem Post*
- , March 4, 2015,
- <http://goo.gl/ErntVf>
-
- 22 Robert Satloff, Unfinished Business from the Iran Nuclear Debate,
- The American Interest*
- , November 5, 2015,
- <http://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/opeds/Satloff20151105-AmericanInterest.pdf>
-
- 23 שם.
-
- 24 Gideon Sa’ar, Zaki Shalom, “An American Military Option against Iran: A Vanishing Idea,”
- INSS Insight*
- No. 712, June 23, 2015,
- <http://www.inss.org.il/index.aspx?id=4538&articleid=9929>
-
- 25 John Kerry, Secretary of State, Austria Center, Vienna, Austria, July 14, 2015, U.S Department of State,
- <http://www.state.gov/secretary/remarks/2015/07/244885.htm>
-
- 26 “לא חשבתי,” אומר אלן דרשוויץ, “שממשל אובמה יהיה כה נאיבי, ויוציא מכלל חשבון את האופציה הצבאית במהלך הדיונים. בפועל זה מה שהוא עשה, ובכך הוביל את האיראנים להאמין שלא עומד בפניהם שום איום, וכי הם פרטנרים שווי זכויות למשא־ומתן.” Jas Chana, “A Conversation With Alan Dershowitz,”
- Tablet*
- , August 24, 2015. גם אלה התומכים בנשיא אובמה ובהסכם עם איראן כמו העיתונאי תום פרידמן, לא יכלו שלא להביע תמיהה, מדוע לא הצליחה ארצות־הברית לעשות שימוש במנופי הלחץ הרבים העומדים לרשותה מול איראן, כדי להשיג הסדר שימנע ממנה להגיע ליכולת גרעינית. ראו:
-
- Tom Friedman, “Obama Makes His Case on Iran Nuclear Deal,”
- The New York times*
- , July 14, 2015,
- <http://www.nytimes.com/2015/07/15/opinion/thomas-friedman-obama-makes-his-case-on-iran-nuclear-deal.html>
-
- 27 Ignatius, the Iran deal.
-
- 28 Robert Satloff, “Letter to Obama on his next Iran legislative challenge,”
- The Hill*
- , September 12, 2015,
- <http://thehill.com/blogs/congress-blog/foreign-policy/253432-letter-to-obama-on-his-next-iran-legislative-challenge>